

ORGANIC FARMING IN BULGARIA. FEATURES AND DEVELOPMENT PREREQUISITES¹⁹

Assist. Prof. Ventsislav Dobrinov, PhD

Department of Heat, Hydraulics and Environmental Engineering,

“Angel Kanchev” University of Ruse

Phone:+359 82 888 446

E-mail: vdobrinov@uni-ruse.bg

Abstract: *An analysis of the main components of organic farming - essence, principles and rules - are carried out. The current state of organic farming in Bulgaria is reviewed. Based on the past and present, as well as the changes in European and Bulgarian legislation, guidelines for its future development are summarized.*

Keywords: *organic farming, ecological farming.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Биологичното земеделие възприема своето възникване, съществуване и принципи от самата природа, като основното правило при неговото практикуване е да бъде в хармония с нея, без да я уврежда. Реално, то е ново възприятие на околната среда и ново отношение към нейното опазване, сега и в бъдеще. Биологичното земеделие съчетава най-добрите практики, високото биоразнообразие, опазването на природните ресурси и високи производствени стандарти, основани на естествени вещества и процеси (Мънев, П., 2011; Мънев, П., С. Митев, 2013). Биоземеделието предвижда също и специален пазар, отговарящ на специфичното потребителско търсене, като в същото време предоставя обществени блага по отношение на опазването на околната среда, хуманното отношение към животните и развитието на селските райони (Boteva, M., 2008).

ИЗЛОЖЕНИЕ

Цели на биологичното земеделие:

- а) да въведе устойчива система за управление на земеделието, която:
 - е съобразена със системите и циклите на природата, запазва и подобрява здравето на почвата, водата, растенията, животните и равновесието между тях;
 - допринася за висока степен на биологично разнообразие;
 - използва по отговорен начин енергията и природните ресурси като вода, почва, органична материя и въздух;
 - спазва високи стандарти за благосъстояние на животните, и по-конкретно удовлетворява специфичните за съответния вид поведенчески потребности на животните;
- б) произвеждането на висококачествени продукти;
- в) произвеждането на голямо разнообразие от храни и други земеделски продукти, които отговарят на потребителското търсене на стоки, произведени чрез прилагане на процеси, които не вредят на околната среда, човешкото здраве, здравето на растенията и на животните. (Карова, А.)

¹⁹ Докладът е представен на Научната сесия на Секция „Екология и опазване на околната среда“ на 27 октомври 2023 г. с оригинално заглавие на български език: БИОЛОГИЧНО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ. ОСОБЕНОСТИ И ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗВИТИЕ

Международна рамка за развитие на биологичното земеделие

В много страни се провежда официална политика за развитието на биологичното земеделие. Повечето от тях са разработили и прилагат национално законодателство в тази сфера и са изградили система за сертификация и контрол, а други са в процес на изготвяне на своята законодателна рамка. За развитието на биологичното земеделие в световен мащаб работят както международни, така и частни неправителствени организации, главните от които са: Международна федерация на движенията за биологично земеделие (IFOAM). Създадена е през 1972 г. и обединява 740 организации от 103 страни. Нейната мисия е да информира, обединява и оказва помощ на биологичното движение в цялото му разнообразие.

Международната федерация на движенията за биологично земеделие осъществява своя 4-годишна програма, известна като I-GO – IFOAM – Growing organic, насочена към подкрепа на биологичното движение в развиващите се страни. Тя има за цел да направи преглед на състоянието на биологичното земеделие и да изготви предложения за повишаване и утвърждаване развитието на биологичния сектор в тези страни. Организацията за прехрана и земеделие (FAO) е организация на ООН, работеща в областта на храните и земеделието, и изпълнява функциите на органа на Обединените нации за прехрана и земеделие Комисията, която съгласува дейността между Организацията по прехрана и земеделие на Обединените нации и Световната здравна организация (Joint FAO/WHO), чрез съвместна „Програма за хранителни стандарти“ започва дейността си през 1991 г. с участието на наблюдатели – организации като Международната федерация на движенията за биологично земеделие и Европейския съюз и др. Нейната основна цел е съгласуване на дейностите за защита здравето на консуматорите, утвърждаване на добри практики в областта на търговията с хранителни продукти и внедряване и развитие на международни стандарти за защита на хранителните продукти. Тя разработва ръководни принципи за производство, преработка, етикетиране и търговия с биологично произведени храни. През юни 1999 г. е разработен първият стандарт за производство, преработка, етикетиране и търговия с биологични продукти от растителен произход, а през юли 2001 г. е одобрен стандарта за производство, преработка, етикетиране и търговия с биологични продукти от животински произход. Тези стандарти са публикувани в интернет на официалната страница на Комисията „Codex Alimentarius“ под наименованието „Codex Alimentarius“. Наръчникът „Codex Alimentarius“ е комплекс от международно приети хранителни стандарти, представени в общ план, които включват също и осигуряването на защита на околната среда под формата на определени практики, практически насоки и др. препоръчителни мерки. Публикациите на „Codex Alimentarius“ са предназначени да ръководят и пропагандират утвърждаването на дефиниции и препоръки за храните и да подпомагат тяхното съгласуване по отношение на международното производство и търговия. В наръчника е отделена специална част за биологичното земеделие – производство, преработка, търговия и етикетиране на биологични храни, под наименованието „Codex Alimentarius Ръководство за биологично земеделие“. (Национален план за развитие на биологичното земеделие в България 2006 – 2013 г.)

Пазарни възможности за развитие на биологичното земеделие

Според ОИСР, биологичният сектор в началото на 21-ви век се оценява на обща стойност 26 млрд. щ. д. – 11 млрд. щ. д. в Европа и 13 млрд. щ. д. в САЩ, и е като цяло най-бързо нарастващия земеделски сектор с около 15–30% годишно въпреки много ниската си база. Въпреки че Австралия и Аржентина заемат най-голям дял на сертифицирана биологична земеделска земя, най-вече за паша, Океания и Южна Америка са твърде малки като пазари за биологични продукти, като реализират около 100 млн. щ. д. всеки. Продажбите на дребно в Азия през 2003 г. се оценяват от порядъка на 400–450 млн. щ. д. В ЕС биологичното земеделие възлиза средно на около 2% от стойността на общия земеделски продукт. Предполагаемият дял на биологични продукти в общите продажби на храни също възлиза на около 2%.⁵⁵

Държава Стойност на общите биологични продажби (млн. долара) Дял на биологичните в общите продажби на храни (%) Великобритания 1700 1,8 Германия 3000 2 Италия 1000 1,3 Франция 1250 1,3 Нидерландия 450 1,3 Белгия 225 1,3 Австрия 350 2,3 Швейцария 750 3,5

Дания 350 2,5 Швеция 375 1,5 Общо Европа 11000 2 САЩ 13000 2,3 Канада 1000 1,8 Япония 350 по-малко от 0,5 Океания 100 по-малко от 0,5 Латинска Америка 100 по-малко от 0,5 Общо: 26000 (Kabaktchieva, T)

Таблица 1. Дял на биологичното земеделие в Европа и света

Държава	Стойност на общите биологични продажби (млн. долара)	Дял на биологичните в общите продажби на храни (%)
Великобритания	1700	1,8
Германия	3000	2
Италия	1000	1,3
Франция	1250	1,3
Нидерландия	450	1,3
Белгия	225	1,3
Австрия	350	2,3
Швейцария	750	3,5
Дания	350	2,5
Швеция	375	1,5
Общо Европа	11000	2
САЩ	13000	2,3
Канада	1000	1,8
Япония	350	по-малко от 0,5
Океания	100	по-малко от 0,5
Латинска Америка	100	по-малко от 0,5
Общо:	26000	2

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Възникването и бързото развитие на биологичното земеделие е положителен пример за ролята на пазара и частната инициатива, които превръщат тази форма на земеделие в съставна част и същевременно в инструмент за екоуправление на селското стопанство през последните десетилетия. Биологичното земеделие е един от секторите, който в условията на криза се развива с бързи темпове, като непрекъснато нарастват площите и броя на операторите, включени в системата на контрол в последните няколко години. В България биологичното производство за разлика от останалите земеделски сектори расте не в проценти, а в пъти, а биологичното земеделие се радва на постоянно растящ интерес от страна на производители и потребители. У нас има много добри предпоставки за развитие на биологичното земеделие, а именно: желанието и осведомеността на потребителите да се хранят здравословно. Програмата за развитие на селските райони; усилията на Министерството на земеделието и храните в партньорство с бизнеса и неправителствените организации; запазени райони от екологична гледна точка; осъзнати ползи за околната среда и селските райони. Българските биопродукти имат добра реализация и са конкурентни на европейския пазар, докато вътрешният пазар може да се определи по-скоро като зараждащ се. Биологичното земеделие в България е в начален стадий на своето развитие, но потенциалните възможности пред него са много големи и то се развива с бързи темпове.

REFERENCES

Kabaktchieva, T., Reality and prospects for the development of organic agriculture in Bulgaria, "Dialog" Magazine, 4, 2017 (**Оригинално заглавие:** Кабакчиева Ц., Реалност и перспективи за развитие на биологичното земеделие в България, Списание „Диалог“, 4, 2017).

Law for the Protection of Agricultural Lands. (**Оригинално заглавие:** Закон за опазване на земеделските земи).

Manev, P. Environmentally friendly treatment of wastewater streams from livestock farms. 2011, Scientific works of the University of Ruse, volume 50, series 1.2, pp. 138 – 142, ISBN: 1311-3321 (**Оригинално заглавие:** Мънев, П. Екологосъобразно третиране на отпадъчните водни потоци от животновъдни ферми. Научни трудове на Русенския университет, 2011, том 50, серия 1.2, с. 138 – 142, ISSN: 1311-3321).

Manev, P., S. Mitev. Alternative solutions for reducing concentrations of nitrogen-containing components from agricultural sources, 2013, Scientific works of the University of Ruse, volume 52, series 1.2, pp. 247 – 252. (**Оригинално заглавие:** Мънев, П., С. Митев. Алтернативни решения за редуциране на концентрациите на азотсъдържащи компоненти от селскостопански източници, Научни трудове на Русенския университет, 2013, том 52, серия 1.2, с. 247 – 252, ISSN: 1311 – 3321).

<https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B8%D0%BE%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%B5>

https://www.mzh.government.bg/media/filer_public/2023/07/31/narchnik_dzes_3007za_kach_vane_na_mzkh.pdf

<https://www.climateka.bg/predimstva-biologichno-zemedelie/>